

Γυναίκες στην νοτιοανατολική Ευρώπη

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Έγγραφο συνόδου

ΤΕΛΙΚΟ

A5-0182/2004

24 Μαρτίου 2004

ΕΚΘΕΣΗ

σχετικά με τις γυναίκες στη Νοτιοανατολική
Ευρώπη

(2003/2128(INI))

Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων
Ευκαιριών

Εισηγήτρια: Άννα Καραμάνου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....
..... 4

ΠΡΟΤΑΣΗ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ..... 5

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΚΘΕΣΗ.....
..... 13

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Κατά τη συνεδρίαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2003 ο Πρόεδρος του Κοινοβουλίου ανακοίνωσε ότι η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών εξουσιοδοτήθηκε να εκπονήσει έκθεση πρωτοβουλίας, σύμφωνα με το άρθρο 163 του Κανονισμού, σχετικά με τις γυναίκες στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Κατά τη συνεδρίασή της στις 11 Ιουνίου 2003, η επιτροπή όρισε εισηγήτρια την Άννα Καραμάνου.

Κατά τις συνεδριάσεις της στις 27 Νοεμβρίου 2003, 19 Φεβρουαρίου 2004 και 16 Μαρτίου 2004, η επιτροπή εξέτασε το σχέδιο έκθεσης.

Κατά την τελευταία ως άνω συνεδρίαση, η επιτροπή ενέκρινε την πρόταση ψηφίσματος ομόφωνα.

Ήσαν παρόντες κατά την ψηφοφορία οι βουλευτές: Άννα Καραμάνου (πρόεδρος, εισηγήτρια), Marianne Eriksson (αντιπρόεδρος), Olga Zrihen Zaari (αντιπρόεδρος), María Antonia Avilés Perea, Regina Bastos, Ρόδη Κράτσα-Τσαγκαροπούλου, Maria Martens, Amalia Sartori, Miet Smet, Lissy Gröner, Joke Swiebel, Felekna Uca, Patsy Sörensen, Marie-Hélène Gillig, Anne E.M. Van Lancker.

Η έκθεση κατατέθηκε στις 24 Μαρτίου 2004.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με τις γυναίκες στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

(2003/2128(INI))

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,

– έχοντας υπόψη τα άρθρα 6 και 49 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση,

- έχοντας υπόψη το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- έχοντας υπόψη τη Σύμβαση σχετικά με την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW), που ενέκρινε η Γενική Συνέλευση των Η.Ε. το 1979,
- έχοντας υπόψη το έργο της Διάσκεψης της Βιέννης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (1993), η οποία επιβεβαίωσε τα ανθρώπινα δικαιώματα και καταδίκασε την παραβίαση των δικαιωμάτων αυτών στο όνομα του πολιτισμού ή της παράδοσης,
- έχοντας υπόψη τη Δήλωση των Βρυξελλών, στις 20 Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων,
- έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα της Διάσκεψης Κορυφής της Θεσσαλονίκης της 19ης και 20ής Ιουνίου 2003 και την Κοινή Δήλωση της Διάσκεψης Κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων της 21ης Ιουνίου 2003,
- έχοντας υπόψη τις περιοδικές εκθέσεις της Επιτροπής κατά το 2003 σχετικά με την πρόοδο της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Τουρκίας στην πορεία προς την ένταξη,
- έχοντας υπόψη τη γνωμοδότηση της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών σχετικά με τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη: πρώτη ετήσια έκθεση¹,
- έχοντας υπόψη την ετήσια έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη: δεύτερη ετήσια έκθεση (COM(2003) 139),

- έχοντας υπόψη το ψήφισμά του της 20ής Νοεμβρίου 2003 σχετικά με την έκθεση αυτή²,
- έχοντας υπόψη τις δραστηριότητες και την έκθεση προόδου της ειδικής ομάδας για θέματα φύλων που λειτουργεί στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη (Μάιος 2003),
- έχοντας υπόψη τη μελέτη σχετικά με τη θέση των γυναικών στις βαλκανικές χώρες: συγκριτικές προοπτικές, την οποία πραγματοποίησε η κ. Marina Blagojević εξ ονόματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Βελιγράδι, Φεβρουάριος 2003),
- έχοντας υπόψη το άρθρο 163 του Κανονισμού του,
- έχοντας υπόψη την έκθεση της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών (A5-0182/2004),

Γενικά

1. Θεωρεί ότι οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης πρέπει οπωσδήποτε να ενσωματώσουν τη διάσταση της ισότητας των φύλων στις στρατηγικές τους για τη σταθεροποίηση, τον εκδημοκρατισμό και τις διαπραγματεύσεις, σε όλους τους τομείς της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ζωής, και να εγκρίνουν μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών σε όλα τα πεδία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα·
2. τονίζει τη σημασία της νομοθετικής κατοχύρωσης της ισότητας των φύλων και της διασφάλισης κατάλληλων συνθηκών και μηχανισμών για την εφαρμογή της νομοθεσίας (θεσμικών, οικονομικών και ανθρώπινων πόρων, καθώς και γνώσεων για την πολιτική σε θέματα φύλου)·

3. έχοντας υπόψη τη σημασία του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων στην ευαίσθητη αυτή περιοχή των Βαλκανίων, καλεί τις χώρες της περιοχής και τα δυνητικά υποψήφια κράτη μέλη στην Ε.Ε. να υπογράψουν και να κυρώσουν τη Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών του 1950, όπως και τη Σύμβαση του 1979 των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW).

4. εκφράζει την ανησυχία του για το γεγονός ότι πολλές ΜΚΟ και διεθνείς οργανώσεις αναφέρουν σημαντική αύξηση της σωματεμπορίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και τονίζει την ανάγκη πλήρους υλοποίησης των δεσμεύσεων που ανέλαβαν οι Υπουργοί Εσωτερικών και Δικαιοσύνης των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι οποίοι συνεδρίασαν στη Σόφια το Δεκέμβριο του 2003 στο πλαίσιο της τέταρτης περιφερειακής υπουργικής συνάντησης της επιχειρησιακής ομάδας του Συμφώνου Σταθερότητας για τη σωματεμπορία, να εργαστούν από κοινού για τη θέσπιση και την εφαρμογή ειδικών μηχανισμών για την προστασία των θυμάτων σωματεμπορίας.

5. εκφράζει την ανησυχία του για το γεγονός ότι η ενδοοικογενειακή βία και η υβριστική αναφορά στις γυναίκες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι συχνά φαινόμενα σε όλες τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και ότι από διάφορες εθνικές εκθέσεις προκύπτει ότι οι χώρες της περιφέρειας αυτής βρίσκονται ακόμη στα πρώτα στάδια της οργάνωσης του αγώνα για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών βίας σε βάρος των γυναικών (από τη φραστική έως τη σωματική) και των διακρίσεων λόγω φύλου.

6. τονίζει ότι οι εθνικιστικές πολιτικές, που συχνά αντιμετωπίζουν τις γυναίκες ως

"αναπαραγωγικές μηχανές", απειλούν τα αναπαραγωγικά και σεξουαλικά δικαιώματα των γυναικών και ότι οι ιδιαίτερα πιεστικές συνθήκες ζωής, αποτέλεσμα των πολέμων και των επώδυνων μεταβάσεων, η "οικονομία της επιβίωσης", που βασίζεται στην εντατική αξιοποίηση του γυναικείου ανθρώπινου δυναμικού, η αύξηση της βίας σε βάρος των γυναικών και το γεγονός ότι σε πολλές χώρες της περιφέρειας τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης έχουν καταρρεύσει, έχουν θέσει σε κίνδυνο την υγεία των γυναικών, ιδίως των γυναικών των αγροτικών περιοχών και των γυναικών που ανήκουν σε μειονότητες· εφιστά την προσοχή στη γενικά κακή κατάσταση των δομών υγειονομικής περίθαλψης και στις διαρκώς μικρότερες επενδύσεις στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης·

7. εκφράζει την ικανοποίησή του για τη σημαντική βελτίωση του προσδόκιμου επιβίωσης, αλλά στηλιτεύει το γεγονός ότι η Τουρκία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία εξακολουθούν να διαθέτουν το μικρότερο ποσοστό του προϋπολογισμού τους (μεταξύ 2,9% και 5%) για δαπάνες στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης·

8. ζητεί από την Επιτροπή να προωθήσει τη συμμετοχή των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπως, στην περίπτωση της προενταξιακής στρατηγικής, των υποψηφίων κρατών, στα κοινοτικά προγράμματα για την προώθηση της ισότητας γυναικών και ανδρών και ιδιαίτερα τα προγράμματα κοινοτικής δράσης για : α) την ισότητα γυναικών και ανδρών (2001-2005), β) τον αγώνα κατά των διακρίσεων (2001-2006) και γ) τα προληπτικά μέτρα κατά της βίας προς τα παιδιά, τους εφήβους και τις γυναίκες (DAPHNE)·

9. εκφράζει την ανησυχία του για το γεγονός ότι, στις περισσότερες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, το ποσοστό

συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική ζωή είναι σήμερα μικρότερο του 20 %, το οποίο, συγκρινόμενο με άλλες περιφέρειες της Ευρώπης, αντιπροσωπεύει το υψηλότερο ποσοστό αποκλεισμού των γυναικών από θέσεις λήψης πολιτικών αποφάσεων· ζητεί τη λήψη ειδικών μέτρων από τις κυβερνήσεις και τα πολιτικά κόμματα (οργάνωση εκστρατειών, ποσοτώσεις, νομοθεσία κλπ.) για την επίτευξη πιο ισόρροπης εκπροσώπησης των φύλων στους δημοκρατικούς θεσμούς·

10. εκφράζει την ανησυχία του για το γεγονός ότι η οικονομική ύφεση στην περιφέρεια έχει μεγαλύτερες επιπτώσεις στις γυναίκες παρά στους άνδρες και ότι η φτώχεια αποτελεί σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό "γυναικεία υπόθεση"· τονίζει ότι η φτώχεια και η ανεργία, σε συνδυασμό με την παραδοσιακά πατριαρχική οργάνωση της κοινωνίας, αποτελούν τις βαθύτερες αιτίες των υψηλών ποσοστών πορνείας και σωματεμπορίας γυναικών καθώς και της βίας σε βάρος των γυναικών·

11. τονίζει ότι το γυναικείο ανθρώπινο δυναμικό – αρκετά υψηλής ποιότητας λόγω του καλού, γενικά, μορφωτικού επιπέδου των γυναικών – δεν αξιοποιείται στο βαθμό που θα έπρεπε για την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη της περιφέρειας, λόγω των διακρίσεων και των προκαταλήψεων σε βάρος των γυναικών·

12. καλεί τις κυβερνήσεις της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ενόψει του αυξανόμενου θρησκευτικού φονταμενταλισμού και της επιστροφής στην πατριαρχική οργάνωση των κοινωνιών, να εγγυηθούν το σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου, της ελευθερίας σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, καθώς και να διασφαλίσουν ότι η παράδοση δεν θα περιορίσει την προσωπική αυτονομία και δεν

θα οδηγήσει σε παραβίαση των δικαιωμάτων των γυναικών και της αρχής της ισότητας των φύλων·

13. ζητεί από τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης να διασφαλίσουν με τον καλύτερο και αποτελεσματικότερο δυνατό τρόπο ότι το διδακτικό υλικό, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαφήμιση δεν προάγουν το μοντέλο της πατριαρχικής κοινωνίας που θίγει τα δικαιώματα των γυναικών, αλλά ότι, αντίθετα, συμβάλλουν στην προβολή θετικής εικόνας για τις γυναίκες, με σεβασμό προς την αξιοπρέπειά τους αλλά και την αρχή της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών·

14. λαμβάνοντας υπόψη ότι οι γυναίκες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικότατο ρόλο στην πρόληψη και την επίλυση συγκρούσεων και στο πλαίσιο διαδικασιών οικοδόμησης της ειρήνης, δημιουργώντας γέφυρες στις συνειδήσεις των πολιτών με σκοπό τη δημιουργία κλίματος συμφιλίωσης, σεβασμού των διαφορών, ειρηνικής συνύπαρξης των εθνοτήτων, και ενός κοινού οράματος, καλεί τις χώρες της περιφέρειας να ενσωματώσουν τη διάσταση του φύλου στις διαπραγματεύσεις για την πρόληψη και την επίλυση των συγκρούσεων, στις ειρηνευτικές δραστηριότητες και στις προσπάθειες αποκατάστασης και ανασυγκρότησης·

15. ζητεί να υποστηριχθούν τα περιφερειακά δίκτυα γυναικών και η συνεργασία τους με αντίστοιχα δίκτυα στην ΕΕ·

16. εκφράζει την ανησυχία του για την έλλειψη στατιστικών στοιχείων και αποτελεσμάτων ερευνών, που είναι απαραίτητα για τη χάραξη πολιτικής, την παρακολούθηση και την ορθή αξιολόγηση της κατάστασης των γυναικών στις εν λόγω χώρες· προτείνει την καθιέρωση μόνιμων επαφών μέσω των αντιπροσωπειών της Επιτροπής με συναφείς τοπικούς, εθνικούς

και διεθνείς φορείς και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια, προκειμένου να συλλεγούν τα απαραίτητα στοιχεία σχετικά με τα ζητήματα της ισότητας των φύλων και της κατάστασης των γυναικών·

17. αναγνωρίζει και υποστηρίζει το έργο των γυναικείων ΜΚΟ καθώς και της επιχειρησιακής ομάδας για θέματα φύλου του Συμφώνου Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, ιδίως στους τομείς της καταπολέμησης της σωματεμπορίας και της συμμετοχής των γυναικών στη λήψη πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων·

Αλβανία

18. εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι έχει διαπιστωθεί εδώ και καιρό ότι η Αλβανία αποτελεί χώρα προέλευσης και διέλευσης διακινούμενων γυναικών και παιδιών, μέσω καλά οργανωμένων εγκληματικών δικτύων, η δράση των οποίων διευκολύνεται από τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς στη χώρα· καλεί την κυβέρνηση της Αλβανίας να εντείνει τις προσπάθειές της για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της διαφθοράς και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης γυναικών και παιδιών·

19. υπογραμμίζει ότι δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής παρενόχλησης γυναικών στην Αλβανία, γεγονός που οφείλεται στη μη κατανόηση του γεγονότος ότι η βία σε βάρος των γυναικών συνιστά παραβίαση των δικαιωμάτων τους· καλεί την κυβέρνηση της Αλβανίας να συγκεντρώσει τα σχετικά στοιχεία και να προβεί σε συστηματική ανάλυσή τους·

20. εκφράζει την ανησυχία του για την αναβίωση παραδοσιακών πρακτικών στη Βόρεια Αλβανία που έχουν ως αποτέλεσμα την

επιδείνωση των συνθηκών ζωής για τα κορίτσια και τις νέες γυναίκες·

Βουλγαρία

21. χαιρετίζει τη σύσταση της συμβουλευτικής επιτροπής για τις ίσες ευκαιρίες ανδρών και γυναικών και της επιτροπής για την πρόληψη των διακρίσεων, βάσει του νέου νόμου για την καταπολέμηση των διακρίσεων, αλλά υπενθυμίζει ότι η Βουλγαρία είναι το μόνο υποψήφιο προς ένταξη κράτος που δεν διαθέτει μηχανισμούς εφαρμογής στον τομέα της ισότητας των φύλων, προϋπόθεση εκ των ων ουκ άνευ για τη σωστή μεταφορά του κεκτημένου της ΕΕ·

22. επισημαίνει ότι η Βουλγαρία εμφανίζει τα χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης σε σύγκριση με τις λοιπές υπό ένταξη χώρες (46,1 % για τις γυναίκες και 55 % για τους άνδρες)· καλεί την κυβέρνηση της να θεσπίσει πολιτικές και μέτρα για την εξάλειψη των διαφορών στις αμοιβές ανδρών και γυναικών και την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας καθώς και στη λήψη αποφάσεων και τη διακυβέρνηση της χώρας·

Βοσνία και Ερζεγοβίνη

23. εκφράζει τη λύπη του για την αύξηση της σωματεμπορίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης γυναικών και παιδιών, ιδίως μετά την άφιξη ειρηνευτικών δυνάμεων στη χώρα· καλεί τη χώρα να διαπραγματευθεί και να συνάψει το συντομότερο δυνατό με την Ευρώπη τις συμφωνίες που είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική συνεργασία των αστυνομικών αρχών·

24. εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι αυξάνεται η ανοχή της βίας σε βάρος των γυναικών και ότι αυτό οφείλεται, μεταξύ άλλων, σε αρνητικές παραδόσεις και πρακτικές που πηγάζουν από την πατριαρχική οργάνωση της

κοινωνίας· χαιρετίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την έγκριση νομοθεσίας που θα τιμωρεί την ενδοοικογενειακή βία·

25. καλεί την Επιτροπή να αναπτύξει δράσεις και σχέδια για την καταπολέμηση των φαινομένων της σωματεμπορίας και της βίας σε βάρος των γυναικών και να επιμένει στη συμμετοχή τοπικών γυναικείων οργανώσεων και πρωτοβουλιών·

Κροατία

26. επισημαίνει με ανησυχία τους αργούς ρυθμούς με τους οποίους κινούνται οι δικαστικές αρχές της χώρας για τη δίωξη προσώπων κατηγορούμενων για άσκηση βίας κάθε είδους σε βάρος γυναικών και καλεί την κυβέρνηση της Κροατίας να λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση της αναποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης και να μεριμνήσει για τη δίωξη εγκλημάτων βίας σε βάρος γυναικών·

27. καλεί την Κροατία να ενισχύσει τις προσπάθειες ενημέρωσης των υπηρεσιών επιβολής του νόμου για την ύπαρξη συμμοριών σωματεμπορίας και διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, δεδομένου ότι η ενημέρωση εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής παρά το γεγονός ότι η Κροατία είναι σημαντική χώρα διέλευσης και προορισμού, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία·

Ελλάδα

28. εκφράζει τον προβληματισμό του για την υποεκπροσώπηση των γυναικών σε αιρετά σώματα, την κυβέρνηση, τις συνδικαλιστικές ενώσεις και τα πολιτικά κόμματα· με τις χαμηλές επιδόσεις της στο θέμα αυτό η Ελλάδα καταλαμβάνει την τελευταία θέση μεταξύ των 25 κρατών μελών της διευρυμένης Ευρώπης· παροτρύνει την κυβέρνηση, τα πολιτικά κόμματα και τις σχετικές αρχές να ενισχύσουν τις προσπάθειές τους για την ισόρροπη

εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων·

ΠΓΔΜ

29. σημειώνει ότι, πρακτικά, δεν υπάρχουν κατάλληλοι μηχανισμοί για την πλήρη εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων για την ισότητα των φύλων· η υφιστάμενη νομοθεσία καθαυτή δεν εισάγει μεν διακρίσεις, αλλά ούτε αντιμετωπίζει τις διακρίσεις ως πρόβλημα, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η άμεση και ουσιαστική προστασία των γυναικών· παρατηρεί ότι αυτό οφείλεται σε στερεότυπα για το διαφορετικό ρόλο των δύο φύλων με βαθιές ρίζες στην παράδοση·

30. εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι η σεξουαλική κακοποίηση των κοριτσιών από μέλη της οικογένειας δεν θεωρείται πρόβλημα στην ΠΓΔΜ, μολονότι τα στοιχεία φορέων κοινωνικής εργασίας δείχνουν ότι αυτό το είδος βίας είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο, ιδίως στα χωριά και μεταξύ των μελών της αλβανικής μειονότητας και της μειονότητας των Ρομ·

31. τονίζει ότι στη νομοθεσία της ΠΓΔΜ δεν γίνεται ρητή αναφορά στο έγκλημα της σωματεμπορίας γυναικών, κάτι που δυσχεραίνει σημαντικά την αποτελεσματική δίωξη των εμπλεκόμενων προσώπων· καλεί την κυβέρνησή της να επεξεργαστεί νομοθεσία και πρότυπα σε αυτόν τον τομέα·

Ρουμανία

32. σημειώνει με ανησυχία ότι η Ρουμανία πλήττεται σε μεγάλο βαθμό από το φαινόμενο της σωματεμπορίας, ως χώρα τόσο προέλευσης και διέλευσης όσο και προορισμού, παρά την ψήφιση του νόμου του 2001 για την καταπολέμηση της σωματεμπορίας· επισημαίνει ότι το δικαστικό σύστημα στη Ρουμανία αντιμετωπίζει το πρόβλημα της έλλειψης πόρων

και καλεί τις αρχές να οργανώσουν, σε συνεργασία με την Επιτροπή και ΜΚΟ, περισσότερες ενημερωτικές εκστρατείες που θα εστιάζονται κυρίως στην πρόληψη και στα πιθανά θύματα σωματεμπορίας·

33. εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι στη Ρουμανία εξακολουθεί να διαπράττεται μεγάλος αριθμός εγκλημάτων με εθνικά κίνητρα σε βάρος γυναικών Ρομ· ζητεί να λάβουν οι ρουμανικές αρχές όλα τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη αυτών των εγκλημάτων και καλεί την Επιτροπή να δώσει ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό το ζήτημα στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης στην ΕΕ·

34. εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στην πολιτική ζωή ενώ παράλληλα αποτελούν την πλειονότητα των ανέργων και πλήττονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άνδρες από τη φτώχεια, ιδίως σε μειονότητες όπως οι Ρομ ή μεταξύ των ατόμων ηλικίας άνω των 45 ετών· καλεί τη ρουμανική κυβέρνηση να αξιοποιήσει τις δυνατότητες χρηματοδότησης που παρέχει η ΕΕ για τη μείωση του αριθμού των ανέργων γυναικών και την προώθηση της γυναικείας απασχόλησης·

35. επισημαίνει ότι εξακολουθεί να υπάρχει σειρά προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν από το κράτος, όπως η έλλειψη ενημέρωσης για την αντισύλληψη ή η μη διαθεσιμότητα αντισυλληπτικών μέτρων, τα υψηλά ποσοστά ενδοοικογενειακής βίας, η δεινή κατάσταση των γυναικών που ανήκουν σε μειονότητες και ο εξαναγκασμός ανήλικων κοριτσιών σε γάμο· καλεί την κυβέρνηση της Ρουμανίας να λάβει τα αναγκαία μέτρα και να επιταχύνει τις διαδικασίες συμμόρφωσης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο·

Σερβία και Μαυροβούνιο

36. καταδικάζει την κατάρρευση της δίκης του αναπληρωτή εισαγγελέα του Μαυροβουνίου και τριών άλλων ανδρών για ανάμιξη σε υπόθεση σεξουαλικής δουλείας μετά την παύση της ποινικής δίωξής τους από την εισαγγελία, παρά την ύπαρξη προφανών και λεπτομερών αποδεικτικών στοιχείων και την κατάθεση του θύματος·

37. απαιτεί τη συμμόρφωση της κυβέρνησης της Σερβίας και του Μαυροβουνίου με τα ελάχιστα πρότυπα για την εξάλειψη του εμπορίου λευκής σαρκός και την έγκριση μέτρων για την αντιμετώπιση της εκτεταμένης διαφθοράς·

38. ζητεί εξηγήσεις για το γεγονός ότι φαίνεται να υπάρχει αύξηση της σωματεμπορίας γυναικών μετά την άφιξη των δυνάμεων της KFOR στο Κοσσυφοπέδιο και για την ανάμιξη μελών των διεθνών δυνάμεων αστυνόμευσης σε υποθέσεις σωματεμπορίας· ζητεί την ποινική δίωξη και την καταδίκη των προσώπων που εμπλέκονται σε υποθέσεις σωματεμπορίας·

Τουρκία

39. εκφράζει την ανησυχία του για το γεγονός ότι εξακολουθούν να είναι συχνά τα φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας και άλλων μορφών βίας σε βάρος γυναικών· παροτρύνει την Τουρκία να εξασφαλίσει πλήρη νομοθετική προστασία, καθώς και δικαστική και οικονομική αρωγή, στα θύματα και να μεριμνήσει για τη δημιουργία καταφυγίων και παρόμοιων δομών, οι οποίες σήμερα είναι ουσιαστικά ανύπαρκτες· καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει να παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τις εξελίξεις σε αυτό τον τομέα·

40. καλεί την Τουρκία να θεσπίσει την ισότητα των φύλων στο πλαίσιο της έκτης δέσμης μεταρρυθμίσεων του ποινικού κώδικα – άρθρο 51 των γενικών διατάξεων – που αναφέρεται σε

εγκλήματα που διαπράττονται υπό καθεστώς άκρας πρόκλησης και που εφαρμόζεται σε αδικήματα τα οποία παραδοσιακά θεωρούνται ότι είναι εναντίον της αρετής· ζητεί να τερματισθεί η πρακτική των μειωμένων ποινών σε περιπτώσεις εγκλημάτων "τιμής" με επιχείρημα τα ήθη και την παράδοση (άρθρο 462), εκτιμώντας ότι τέτοια εγκλήματα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ανθρωποκτονίες από πρόθεση, καθώς και να διαγραφεί ο όρος "παρθενία" από τις διατάξεις του ποινικού κώδικα που αφορούν το έγκλημα του βιασμού·

41. θεωρεί τον εξαναγκασμό σε γάμο, πρακτική που εξακολουθεί να εφαρμόζεται στην Τουρκία, ως παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων και μορφή βίας σε βάρος των γυναικών· καλεί την Τουρκία να αγωνιστεί για την εξάλειψη αυτής της διαδεδομένης πρακτικής·

ο

ο ο

42. αναθέτει στον Πρόεδρό του να διαβιβάσει το παρόν ψήφισμα στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή, στις κυβερνήσεις και στα κοινοβούλια των ενδιαφερόμενων κρατών μελών, των υποψηφίων χωρών και των χωρών της ΔΣΣ, καθώς και στον ειδικό συντονιστή για το Σύμφωνο Σταθερότητας.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Την τελευταία δεκαπενταετία, η περιφέρεια της Νοτιοανατολικής Ευρώπης σηματοδεύτηκε από βαθιές και συχνά δραματικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αλλαγές, στο πλαίσιο της πολιτικής και οικονομικής μετάβασης, κρίσεων και πολέμων. Τα γεγονότα αυτά επηρέασαν ορισμένες από τις χώρες της περιφέρειας ποικιλοτρόπως· σημειώθηκε αύξηση της νόμιμης και της παράνομης μετανάστευσης, μείωση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης, αύξηση

του οργανωμένου εγκλήματος κλπ. Σήμερα, η δυσκολότερη περίοδος φαίνεται να έχει περάσει, αλλά απομένουν πολλά προβλήματα προς επίλυση. Παρά την ύπαρξη πολλών διαφορετικών εκθέσεων και διαδικασιών όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της ΕΕ, καθώς και όσον αφορά την πρόοδο όλων αυτών των χωρών στον τομέα των δικαιωμάτων των γυναικών και των ίσων ευκαιριών, όλες οι χώρες της περιφέρειας αντιμετωπίζουν παρόμοια και επίμονα προβλήματα.

Η έκθεση βασίζεται σε πρόσφατη μελέτη που εκπονήθηκε για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και η οποία αναλύει την κατάσταση σε όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κροατία, ΠΓΔΜ, Σερβία και Μαυροβούνιο), στις τρεις υποψήφιες προς ένταξη χώρες (Βουλγαρία, Ρουμανία και Τουρκία) και στην Ελλάδα^[1].

Οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης παρουσιάζουν ανομοιογενή εθνοτική σύνθεση. Αυτή η ανομοιογένεια αυξάνει σε ορισμένες χώρες και μειώνεται σε άλλες. Είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι διάφορες εθνοτικές ομάδες και μειονότητες εξακολουθούν να μην καταγράφονται στατιστικά και ότι πολλά μεθοδολογικά προβλήματα, με αντίκτυπο στα στοιχεία για το σεβασμό των δικαιωμάτων των γυναικών, δεν έχουν επιλυθεί ακόμη.

Το φύλο ορίζεται ακόμη βάσει των διαφορών και όχι βάσει των ομοιοτήτων. Οι ρόλοι των φύλων είναι σαφώς διακριτοί και τα πρότυπα που προωθούνται δεν προβάλλουν ισόρροπα τα δύο φύλα^[2]. Οι θρησκείες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διάκριση των ρόλων των φύλων.

Η υλοποίηση αλλαγών που βελτιώνουν την κατάσταση των γυναικών, οι οποίες

πραγματοποιούνται με αργούς ρυθμούς, συχνά προσκρούει σε ήθη, έθιμα, κώδικες τιμής και παραδοσιακές πρακτικές^[3]. Μια πρακτική για παράδειγμα που επιβιώνει στην Τουρκία είναι τα λεγόμενα «εγκλήματα τιμής». Ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη δολοφονία γυναίκας που υπάρχουν υποψίες ότι παραβίασε τους κανόνες συμπεριφοράς και τις απαγορεύσεις που επιβάλλει η παράδοση στη γυναικεία σεξουαλικότητα, συνάπτοντας προγαμιαία σχέση με άνδρα ή διαπράττοντας μοιχεία.

Σωματεμπορία γυναικών

Η σωματεμπορία είναι στις μέρες μας ένα από τα πιο σύνθετα προβλήματα που άπτονται της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και χρήζει άμεσης αντιμετώπισης, ενώ έχει επιπτώσεις στη σταθερότητα και την εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Αυτή η ενταγμένη στο πλαίσιο του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος «βιομηχανία του σεξ» γνωρίζει σημαντική άνθιση τα τελευταία χρόνια. Επανειλημμένα η Νοτιοανατολική Ευρώπη έχει χαρακτηριστεί περιοχή ιδιαίτερα εκτεθειμένη στο φαινόμενο αυτό και περιοχή που πλήττεται από την πολύ διαδεδομένη πορνεία και τη σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών. Πρόσφατα αναθεωρημένη έρευνα^[4] παρέχει μια γενική εικόνα της περιφέρειας σε αυτό τον τομέα και την εικόνα κάθε χώρας χωριστά. Οι διαστάσεις του προβλήματος αναδεικνύονται συχνά μέσω περιστατικών που βλέπουν το φως της δημοσιότητας, όπως το πρόσφατο πολιτικό σκάνδαλο που ξέσπασε στο Μαυροβούνιο όταν γυναίκα από τη Μολδαβία, θύμα σωματεμπορίας, αναγνώρισε γνωστούς πολιτικούς ως «πελάτες» και/ή εμπλεκόμενους στο «εμπόριο λευκής σαρκός».

Ένα από τα εντυπωσιακότερα χαρακτηριστικά του φαινομένου είναι ότι σπάνια γίνονται προσπάθειες συγκάλυψης των δραστηριοτήτων αυτών. Στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη αγοραπωλησίες γυναικών γίνονται σε μεγάλη «μαύρη» αγορά κοντά στην πόλη Brcko. Οι κυριότερες «αγορές γυναικών» στη Σερβία βρίσκονται στις περιοχές κοντά στα σύνορα, στη Νότια Σερβία (κοντά στα διοικητικά σύνορα του Κοσσυφοπεδίου), στην Ανατολική Σερβία και στη Βόρεια Βοϊβοδίνα. Αυξάνεται επίσης ο αριθμός των ανήλικων κοριτσιών – θυμάτων σωματεμπορίας. Γυναίκες και κορίτσια πωλούνται προς περίπου 250–500 δολάρια ΗΠΑ. Συχνά, ολόκληρες οικογένειες στις περιοχές κοντά στα σύνορα εμπλέκονται σε δίκτυα σωματεμπορίας (η αποστολή του ΔΟΜ στην ΠΓΔΜ παρουσίασε αντίστοιχα στοιχεία το 2001). Γυναίκες από τη Ρουμανία και τη Μολδαβία έχουν καταθέσει ότι πωλήθηκαν από ένα ιδιοκτήτη οίκου ανοχής σε άλλον, ότι κρατούνταν δέσμιες με το πρόσχημα χρεών, ότι υπέστησαν ξυλοδαρμούς, ότι εξαναγκάστηκαν να εργαστούν σε οίκο ανοχής στο Κοσσυφοπέδιο εξυπηρετώντας 10–15 πελάτες τη βραδιά (ΜΚΟ, Επιτροπή για την εξάλειψη των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών (CEDAW), Σερβία).

Εκτιμάται ότι ποσοστό 90 % των αλλοδαπών εργαζομένων στη βιομηχανία του σεξ στις βαλκανικές χώρες είναι θύματα σωματεμπορίας^[5]. Το εμπόριο λευκής σαρκός αυξάνεται γενικά, αλλά στις περιοχές όπου οι κίνδυνοι είναι μικρότεροι λόγω των υψηλών επιπέδων διαφθοράς, όπως στις βαλκανικές χώρες, παρατηρείται πραγματική έξαρση του φαινομένου. Ο χαμηλός βαθμός επικινδυνότητας και τα υψηλά κέρδη συνδυάζονται και με τη μεγάλη αύξηση της ζήτησης για σεξουαλικές υπηρεσίες, εν μέρει και λόγω της παρουσίας των διεθνών ειρηνευτικών δυνάμεων στα Βαλκάνια. Η

σημαντικότερη συνέπεια της σωματεμπορίας είναι η απώλεια της εμπιστοσύνης της κοινής γνώμης στους θεσμούς και η καλλιέργεια κλίματος που ευνοεί την εκμετάλλευση των γυναικών, με μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες για τη θέση γενικά των γυναικών στην κοινωνία.

Οι κυριότερες διαδρομές που ακολουθούν οι σωματέμποροι είναι από τη Μολδαβία, την Ουκρανία και άλλες πρώην σοβιετικές δημοκρατίες μέσω της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, των κρατών της πρώην Γιουγκοσλαβίας και της Αλβανίας στην Ελλάδα, την Ιταλία και τη Δυτική Ευρώπη. Συχνά ακολουθούν τις οδούς της διακίνησης όπλων και ναρκωτικών. Η Κροατία για παράδειγμα αποτελεί μόνο χώρα διέλευσης. Αντίθετα, το πρόβλημα είναι πολύ έντονο στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη και στο Κοσσυφοπέδιο, ιδίως μετά την εγκατάσταση των ειρηνευτικών δυνάμεων^[6].

Η έλλειψη συντονισμού και συνοχής των προσπάθειών καταπολέμησης της σωματεμπορίας και των τραγικών επιπτώσεών της οδήγησε στη σύσταση της επιχειρησιακής ομάδας για τη σωματεμπορία στις 18 Σεπτεμβρίου 2000. Η επιχειρησιακή ομάδα δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του συμφώνου σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη^[7].

Βία σε βάρος των γυναικών

Η βία σε βάρος των γυναικών και ο μισογυνισμός συνδέονται στενά με την ανοχή της κοινωνίας έναντι της βίας γενικά σε χώρες που αντιμετώπισαν πρόσφατα πολέμους, εξάρτηση και φτώχεια. Η βία, ο πόλεμος και η φτώχεια δημιουργούν ένα φαύλο κύκλο για τις γυναίκες και τα παιδιά θύματα, αλλά και για πολλούς άνδρες – θύτες.

Τα ήθη και οι παραδόσεις στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης συχνά ευνοούν τη βίαιη συμπεριφορά έναντι γυναικών (και παιδιών) και το όλο ζήτημα καλύπτεται από ένα πέπλο ντροπής που εμποδίζει τις γυναίκες να αντισταθούν και να απαιτήσουν το σεβασμό των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Η ευαισθησία της κοινής γνώμης σε θέματα βίας είναι ακόμη χαμηλή και παρατηρείται ανεπάρκεια ή και έλλειψη ουσιαστικής και κατάλληλης θεσμικής υποστήριξης.

Η ενδοοικογενειακή βία είναι πρόβλημα με τραγικές διαστάσεις, το οποίο ως επί το πλείστον δεν τυγχάνει σωστής προσέγγισης και αντιμετώπισης. Το πρόβλημα αποκτά μεγαλύτερες διαστάσεις δεδομένου του πολύ μεγάλου αριθμού εμπλεκόμενων ανθρώπων και της σημαντικής εξάπλωσής του.

Το βασικό πρόβλημα, το οποίο εμποδίζει σε μεγάλο βαθμό την καταπολέμηση της βίας σε βάρος των γυναικών, είναι ο υψηλός βαθμός αποδοχής αυτής της μορφής βίας από την κοινωνία και η έλλειψη κατάλληλων θεσμών για την προστασία των θυμάτων. Δεν έχει ακόμη μελετηθεί και αναγνωριστεί επαρκώς ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στην καλλιέργεια και τη διαίωνιση μιας «κουλτούρας βίας».

Υγεία

Προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία σχετικά με τη φύση των προβλημάτων υγείας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, τα μέτρα πολιτικής που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπισή τους και τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα της διεθνούς βοήθειας.

Ιδιαίτερης προσοχής χρήζουν οι εντυπωσιακές αρνητικές τάσεις στην αναπαραγωγική υγεία. Υπάρχει πληθώρα ενδείξεων ότι περισσότερο εκτεθειμένες σε κινδύνους υγείας είναι οι γυναίκες που ανήκουν σε μειονότητες και η

πλειονότητα των γυναικών των αγροτικών περιοχών.

Τα κυριότερα προβλήματα είναι αυτά της γενικότερης κακής κατάστασης των δομών υγειονομικής περίθαλψης και της δυσκολίας πρόσβασης των γυναικών σε αυτές. Παρά τη δραστηριοποίηση πολλών οργανώσεων στην περιφέρεια και τις μεταρρυθμίσεις που προωθούν οι κυβερνήσεις, οι επενδύσεις στη δημόσια υγεία και στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης μειώνονται.

Οικονομική ζωή

Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν τη μειονότητα των απασχολούμενων και, στις περισσότερες χώρες, την πλειονότητα των ανέργων. Αυτό οφείλεται αφενός στη γενικότερη κακή οικονομική κατάσταση και αφετέρου στις προκαταλήψεις και στον παραδοσιακό αποκλεισμό των γυναικών από την οικονομική ζωή.

Παρά την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στην εκπαίδευση – οι γυναίκες αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται στα πανεπιστήμια και αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες από τους άνδρες στην εύρεση απασχόλησης μετά την αποφοίτησή τους. Γυναίκες συνήθως συναντά κανείς σε θέσεις χαμηλότερων βαθμίδων στα πανεπιστήμια και στην αγορά εργασίας.

Παρατηρείται επίσης ότι οι αμοιβές σε τομείς στους οποίους απασχολούνται ως επί το πλείστον γυναίκες είναι χαμηλότερες. Το γεγονός ότι η φτώχεια αποτελεί σε μεγάλο βαθμό «γυναικεία υπόθεση», οδηγεί τις γυναίκες στην αποδοχή θέσεων εργασίας με δυσμενείς οικονομικούς όρους, συχνά στον

τομέα της παραοικονομίας (ευέλικτη και αδήλωτη απασχόληση).

Οι εργαζόμενες σε πολλές περιπτώσεις αντιμετωπίζουν παρενοχλήσεις και διακρίσεις, αποκάλυπτες ή καλυμμένες, στο χώρο εργασίας ή, εάν είναι αυτοαπασχολούμενες, στην ανδροκρατούμενη αγορά.

Οι γυναίκες εξακολουθούν, σύμφωνα και με τα όσα επιτάσσει η παράδοση, να φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για την οικογένεια, αν και η νομοθεσία στις περισσότερες χώρες προβλέπει μεγαλύτερη συμμετοχή των ανδρών στην οικογενειακή ζωή. Σε καμία από τις υπό εξέταση χώρες δεν παρέχονται επαρκείς υπηρεσίες παιδικής μέριμνας.

Πολιτική ζωή

Στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης οι γυναίκες αποκλείονται σε μεγάλο βαθμό από θέσεις λήψης πολιτικών αποφάσεων, στο κοινοβούλιο, την κυβέρνηση, τις συνδικαλιστικές ενώσεις ή τα πολιτικά κόμματα. Το ποσοστό πραγματικής συμμετοχής τους στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων είναι μάλλον απογοητευτικό στις περισσότερες από τις χώρες αυτές. Την περίοδο 2000-2001 πραγματοποιήθηκαν εκλογές σε όλες σχεδόν τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η μέση εκπροσώπηση των γυναικών στα νομοθετικά σώματα κυμάνθηκε περίπου στο 7 %. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένα θετικά παραδείγματα, όπως αυτά της Βουλγαρίας, της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης και του Κοσσυφοπεδίου, όπου το ποσοστό των γυναικών βουλευτών υπερέβη το 30 %.

Η σημαντικότερη πτυχή των αλλαγών στην πολιτική ζωή των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αφορά την αύξηση της καλούμενης «κρίσιμης μάζας» των πολιτών που συμμετέχουν στις διαδικασίες, ιδίως των

γυναικών που συμμετέχουν ολοένα περισσότερο και αποκτούν μεγαλύτερες δυνατότητες άσκησης πολιτικής πίεσης, τόσο στο εσωτερικό των χωρών τους, όσο και στο εξωτερικό, σε επίπεδο ΕΕ ή διεθνούς κοινότητας. Είναι προφανές ότι η εστίαση της διεθνούς κοινότητας στις χώρες της περιφέρειας δημιουργεί τις προϋποθέσεις για αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική και ευρύτερα στη δημόσια ζωή, αλλά η νοοτροπία, η πατριαρχική δομή των κοινωνιών και οι παραδόσεις θέτουν σημαντικά εμπόδια.

Οι γυναίκες που συμμετέχουν στα κοινά γίνονται συχνά στόχοι σοβινιστικών επιθέσεων και δριμείας κριτικής, κατηγορούμενες ότι παραβίασαν τους πατροπαράδοτους κανόνες που θέλουν τη γυναίκα να ακολουθεί υπάκουα τις επιταγές της οικογένειάς της. Τέτοια επίθεση δέχθηκε για παράδειγμα η εκπρόσωπος του κόμματος DEHAP στην Κωνσταντινούπολη Gülbahar Gündüz, η οποία στις 14 Ιουνίου 2003 απήχθη, βιάστηκε και βασανίστηκε από άτομα που ισχυρίστηκαν ότι ήταν αξιωματικοί της αστυνομίας.

Μία θετική τάση που παρατηρείται σε όλες τις υπό εξέταση χώρες αφορά τον αυξανόμενο αριθμό γυναικών ΜΚΟ, οι οποίες όμως συχνά αντιμετωπίζουν μεγάλα οικονομικά προβλήματα και ελλείψεις ειδικευμένου προσωπικού. Οι περισσότερες από αυτές τις οργανώσεις δεν είναι πραγματικά αυτόνομες αλλά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από χορηγούς βοήθειας των οποίων ο αριθμός μειώνεται και από διάφορα διεθνή χρηματοδοτικά προγράμματα, γεγονός που αυξάνει τον μεταξύ τους ανταγωνισμό. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούν οι δραστηριότητες της επιχειρησιακής ομάδας για θέματα φύλου στο πλαίσιο του συμφώνου σταθερότητας στα Δυτικά Βαλκάνια.

Συμπέρασμα

Παρά τις μεγάλες διαφορές που εντοπίζονται μεταξύ των υπό εξέταση χωρών, παρατηρούνται και αρκετές ομοιότητες. Η προοδευτική ενσωμάτωση στις δομές της ΕΕ είναι και θα παραμείνει ο κύριος βραχυπρόθεσμος ή μακροπρόθεσμος στόχος των πολιτικών όλων των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η επίσημη πολιτική είναι προσανατολισμένη στην ένταξη στην ΕΕ, κάτι που συχνά χρησιμοποιείται από τις κυβερνήσεις ως επιχείρημα υπέρ των μεταρρυθμίσεων που εισηγούνται. Αυτό συχνά αντικατοπτρίζεται στη στάση της πολιτικής και διοικητικής ελίτ. Οι στενές επαφές μεταξύ της Κοινότητας και της εν λόγω «ελίτ» έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη της περιφέρειας. Ωστόσο, ο διάλογος και η αμοιβαία κατανόηση δεν αρκούν για τη διασφάλιση της μεταρρύθμισης της νομοθεσίας προς τη σωστή κατεύθυνση και τη σωστή εφαρμογή της νομοθεσίας. Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της για τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων των γυναικών, ζήτημα το οποίο δεν έχει τύχει της δέουσας προσοχής στην πλειονότητα των υπό εξέταση χωρών. Απαιτείται να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες για την αναγνώριση των δικαιωμάτων των γυναικών, ακριβώς λόγω της αρνητικής στάσης απέναντί τους, που πηγάζει από την πατριαρχική οργάνωση των κοινωνιών, τις παραδόσεις και τα έθιμα της περιοχής.

Είναι απαραίτητο να αναγνωριστεί η αλληλεπίδραση μεταξύ των πολλών διαφορετικών παραγόντων που επηρεάζουν την κατάσταση των γυναικών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η κατάσταση αυτή πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένων εκστρατειών ενημέρωσης για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην εκπαίδευση. Ιδιαίτερα σημαντική θα είναι η ανάπτυξη νέου παιδαγωγικού συστήματος, η

νομοθετική μεταρρύθμιση και η εκλαΐκευσή της προκειμένου να γίνει κατανοητή από την κοινωνία. Η ισότητα των φύλων στη δημόσια ζωή σίγουρα συμβάλλει αποφασιστικά στην επίτευξη ισότητας και στην ιδιωτική ζωή.

Επιπλέον, ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος των γυναικείων ΜΚΟ, στις οποίες πρέπει να ανατεθούν περισσότερες ευθύνες. Πρέπει να υιοθετηθεί μια προληπτική προσέγγιση αντί της εξ αντιδράσεως προσέγγισης που ακολουθείται σήμερα για την καταπολέμηση φαινομένων όπως η σωματεμπορία και η ενδοοικογενειακή βία. Παρά το σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι ΜΚΟ για την αντιμετώπιση των συνεπειών των προβλημάτων αυτών, μόνο ισχυροί θεσμοί μπορούν να διαχειριστούν την πρόληψή τους.

¹ ΕΕ C 16 Ε, 22.1.2004, σελ. 98.

² P5_TA(2003)0523.

[1] Μ. Blagojević, «Η κατάσταση των γυναικών στις βαλκανικές χώρες: συγκριτική προοπτική», Βελιγράδι, Φεβρουάριος 2003

[2] Ρουμανική μελέτη σχετικά με τον αντίκτυπο της μεταρρύθμισης της διδακτέας ύλης στα σχολεία έδειξε για παράδειγμα ότι στα σχολικά εγχειρίδια θετικών επιστημών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης γινόταν αναφορά σε 26 προσωπικότητες εκ των οποίων μόνο δύο ήταν γυναίκες, ενώ στα εγχειρίδια ιστορίας, από τα 116 ονόματα που αναφέρονταν μόλις δύο ήταν και πάλι γυναίκες.

[3] Βάσει του τουρκικού αστικού κώδικα, προϋπόθεση για την τέλεση γάμου είναι η συγκατάθεση του άνδρα και της γυναίκας. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, οι γυναίκες της Νοτιοανατολικής Τουρκίας δεν έχουν λόγο στην επιλογή του συζύγου τους και συχνά εξαναγκάζονται σε γάμο ενάντια στη θέλησή τους. Ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες ζητείται η συγκατάθεση της γυναίκας, το δικαίωμα της συγκατάθεσης δεν μπορεί να

ασκηθεί πλήρως λόγω του υψηλού βαθμού κοινωνικού ελέγχου της σεξουαλικότητας των γυναικών μέσω της αυστηρής απαγόρευσης των προγαμιαίων ερωτικών σχέσεων, της πρακτικής της ενδογαμίας ή της απειλής άσκησης βίας σε βάρος γυναικών που δεν συμμορφώνονται με τις επιλογές της οικογένειας.

[4] <http://www.unhchr.ch/women/trafficking.pdf>

[5] Βλέπε ανωτέρω, υποσημείωση 1.

[6] Το Υπουργείο Εσωτερικών της ΟΔΓ έχει επανειλημμένα υποστηρίξει ότι το Κοσσυφοπέδιο έχει μετατραπεί σε «παράδεισο των σωματεμπόρων», κατηγορώντας την αποστολή του ΟΗΕ στο Κοσσυφοπέδιο (UNMIK) για αυτή την κατάσταση. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Μετανάστευσης και Πολιτογραφήσεων (2002) παρουσίασε στοιχεία για την ύπαρξη 85 οίκων ανοχής στο Κοσσυφοπέδιο. Η UNMIK επέβαλε υψηλές ποινές στους σωματέμπορους – έως 20 χρόνια φυλάκιση. Από την άλλη, σε εκθέσεις της Human Rights Watch (2001) αναφέρεται ότι η εφαρμογή αυτών των κανονισμών στην πράξη προχωρεί με πολύ βραδείς ρυθμούς και ότι ελάχιστες μόνο περιπτώσεις διώξεων έχουν προχωρήσει. Επιπλέον, ο ΟΗΕ τιμώρησε τέσσερις αξιωματικούς της πολιτικής αστυνομικής δύναμης για εικαζόμενη ανάμιξή τους σε κυκλώματα σωματεμπορίας. Υπάρχουν αδιάσειστα στοιχεία για ανάμιξη μελών της διεθνούς αστυνομικής δύναμης και σε κυκλώματα στη Βοσνία (Human Rights Watch, 2001, FOW, 2001).

[7] Λόγω του ότι η αποστολή της αφορά σε μεγάλο βαθμό την προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι δραστηριότητες της επιχειρησιακής ομάδας συνδέονται επίσης στενά με εκείνες της ομάδας εργασίας I (εκδημοκρατισμός και δικαιώματα του ανθρώπου) και λαμβάνουν υπόψη τις κοινωνικές και οικονομικές αιτίες της σωματεμπορίας. Λόγω της πολυπλοκότητας του ζητήματος, οι δραστηριότητες της

επιχειρησιακής ομάδας συντονίζονται με τις δραστηριότητες άλλων συναφών πρωτοβουλιών στο πλαίσιο του συμφώνου σταθερότητας, όπως η επιχειρησιακή ομάδα για ζητήματα φύλου στο πλαίσιο του συμφώνου σταθερότητας, η πρωτοβουλία του συμφώνου σταθερότητας για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και η πρωτοβουλία του συμφώνου σταθερότητας για την καταπολέμηση της διαφθοράς.